

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שני הגורלות

(ל"ט א') משנה: טרף בקלפי (בטריפה ובחטיפה) והעלה שני גורלות (אחד בימינו ואחד בשמאלו). אחד כתוב עליו "לשם", ואחד כתוב עליו "לעזאזל". הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו, הסגן אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו, ראש בית אב אומר לו: אישי כהן גדול הגבה שמאלך.

(המשך משנה): נתנן על שני השעירים, ואומר (בשעה שנותן על השעיר את הגורל של שם) "לה' חטאת". רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר "חטאת", אלא "לה'". והן (העומדים בעזרה) עונים אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

למה לי טרף בקלפי? כי היכי דלא ניכוין ולישקול.¹

אמר רבא: קלפי של עץ הייתה, ושל חול הייתה. ואינה מחזקת אלא שתי ידיים.

מתקיף לה רבינא: בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידיים, כי היכי דלא ליכוין ולישקול. אלא של חול, נקדשה!

אם כן הוה לה כלי שרת של עץ, וכלי שרת דעץ לא עבדינן.²

ונעבדה דכסף, ונעבדה דזהב!

התורה חסה על ממונן של ישראל.³

שיטות הראשונים

כלי שרת דעץ לא עבדינן: כתב הרמב"ם "המנורה וכליה, והשלחן וכליו, ומזבח הקטרת וכל כלי השרת - אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד..."⁴

הנהגה ניסית בבית המקדש שנפסקה

(ל"ט א') תנו רבנן: ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין. מכאן ואילך, פעמים עולה בימין פעמים עולה בשמאל.

והיה לשון של זהורית מלבין. מכאן ואילך, פעמים מלבין פעמים אינו מלבין.

¹ שלא ימשמש להבין במשמושו איזה של שם ויטלנו בימין, לפי שהוא סימן יפה כשהוא עולה בימין. רש"י.
² דפלוגתא היא דרבי ורבי יוסי ברבי יהודה בסוכה (החליל, נ' ב') ובמנחות (הקומץ רבה, כ"ח ב'), ורבי פוסל, ואפילו לרבי יוסי ברבי יהודה דמכשר, מדרבנן מיהא לכתחילה בעינן של מתכות. מתוך תו"י.
³ שנאמר (ויקרא, פר' מצורע, יד, לו) "וְצֹהַר הַכֹּהֵן וּפְנֵי אֶת הַבַּיִת" וגו', על מה חסה תורה? על פכין של כלי חרס שאין להם טהרה במקוה. אם כן חסה על ממון קל, כל שכן על ממון חשוב. אם כן חסה על ממון של צרי עין, קל וחומר על ממון של צדיקים. רש"י.
⁴ כתב ב'ליקוטי הלכות', שנראה דדוקא ציבור לא יעשה קלפי של כסף וזהב. אבל היחיד רשאי לעשות של כסף וזהב, דומיא דבן גמלא (לעיל, ל"ז א'). מקורות: רמב"ם (הל' בית הבחירה, א"ח).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך, פעמים דולק פעמים כבה.

והיה אש של מערכה מתגבר, ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה חוץ משני גזירי עצים, כדי לקיים מצות עצים. מכאן ואילך, פעמים מתגבר פעמים אין מתגבר, ולא היו כהנים נמנעין מלהביא עצים למערכה כל היום כולו.

ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותיר. מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים (שאינו משביעו), וכל כהן מגיעו כפול (שאינו כזית, מאחר שראו שאינו משביע), הצנועין מושכין את ידיהן, והגרגרנין נוטלין ואוכלין.

שיטות הראשונים

וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן: כתבו תוספות ישנים וריטב"א, דדוקא כהן שמגיעו כפול. אבל מגיעו כזית, שיש בה מצות אכילה, לא היו מושכין ידיהם. אבל כפול, לא היתה בו מצות אכילה, כיוון שאין בו שביעה.

הזכרת השם בוידויים של כהן גדול

(ל"ט ב') תנו רבנן: עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום: שלושה בוידוי ראשון (על פרו).⁵ שלושה בוידוי שני (על פרו). ושלושה בשעיר המשתלח. ואחד בגורלות (לה' חטאת).

שיטות הראשונים

וידוי כהן גדול: כתב הרמב"ם "זֶה שֶׁנֶאֱמַר בְּתוֹרָה וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל" - מפי השמועה למדו שזוה ודוי דבָּרִים. נמצאת למד שהוא מתודה ביום זה שלשה ודויין: אחד על ידי עצמו תחלה, וודוי שני על ידי עצמו עם שאר הכהנים, ושניהם על פר החטאת אשר לו, והודוי השלישי על ידי כל ישראל על שעיר המשתלח. ומזכיר את השם בכל ודוי מהן שלשה פעמים.

כיצד הוא אומר? "אָנָּה יי, חטאתי, עויתי, פשעתי לפניך. אָנָּה יי, כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים, שחטאתי ופשעתי ופשעתי... שֶׁנֶאֱמַר: 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יי תַּטְהִירוּ' (ויקרא טז, ל); הרי שלשה פעמים הזכיר את השם. וכן בכל ודוי מהן.

וכשהוא נותן את הגורל על שעיר החטאת, אומר "ליי חטאת". נמצא מזכיר את השם ביום זה עשרה פעמים. ובכלם הוא מזכיר ככתבו, שהוא השם המפורש בראשונה היה מגביה קולו בשם; כיון שרבו פרוצין, חזרו לאמרו בקול נמוך, ומבליעו בנעימות, עד שלא יכירו בו אפלו חבריו הכהנים."⁶

⁵ אנא השם חטאתי, אנא השם כפר, לפני ה' תטהרו. רש"י.

⁶ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ב,ו).